

Inledning

De fyra evangelierna hör till Bibelns mest kända material. Ändå har de en förmåga att ständigt bjuda på överraskningar. När det gäller innehållet är de unika. Innehållsmässigt presenterar de en historisk person, Jesus från Nasaret och hans dynamiska liv, men ger jämfört med en biografi häpnadsväckande mycket utrymme åt hans lidande och död. Som läsare dras man in i berättelsen och man anar att författarna vill att man skall få del av det liv som berättelsens huvudperson är och förmedlar.

Varför Markusevangeliet?

Jag har länge haft en förkärlek för ”evangeliet enligt Markus”. Markusevangeliet är som en spännande film där intensiva skeenden med jämna mellanrum zoomas in. Författarens snabba penndrag och hans realistiska skildring tilltalar mig. Han beskriver på ett livfullt sätt huvudpersonen samt det som händer med de människor som han möter. Han ger oss en inblick i Jesus egen känslovärld och presenterar en trovärdig bild av de frågor och aha-upplevelser som växte fram hos hans lärjungar. Man ser framför sig folkskarans stora entusiasm och hör de religiösa ledarnas högljudda protester. Man möter både tro och förargelse. Framför allt skildras vägen till tron på att Jesus är den Messias man hade väntat på, trots att hans handlande och det som hände med honom gick stick i stäv med de förutfattade meningar man hade om Messias. Och vidare, ingen annan av evangelisterna ger så många detaljer, en del till synes helt obetydliga, men så viktiga för den som har tagit del av skeendet. Författarens sätt att skildra händelserna så som han gör, är flera gånger direkt förvånande. Han hade många möjligheter till omskrivningar och försköningar som skulle ha fått både Jesus och lärjungarna att framstå i bättre dager. Men det verkar som om författaren skrev ner det som verkligen hände.

Vem var författaren?

Mycket gamla uppgifter ger vid handen att Markusevangeliet har skrivits av Johannes Markus, reskamrat och medarbetare till apostlarna Petrus och Paulus. I nutida bibelforskning anses, med undantag av den mest liberala bibelkritiken, att Johannes Markus är författare till Markusevangeliet. Att någon i ett skede när det vimlade av oäkta evangelier skulle ha kommit på att uppfinna en icke-apostolisk författare till det som vi kallar Markusevangeliet är onekligen osannolikt. Jag utgår från att den fornkyrkliga upplysningen om Markus författarskap är sann, något som jag anser har stort stöd i materialet.

Markusevangeliet har vuxit fram ur en för vår tid nästan ofattbart stark traderingstradition. Rabbinerna kunde de gammaltestamentliga skrifterna utantill i minsta detalj. Deras samlade lärdom var som en databank, där minsta ord och bokstav i skrifterna var registrerade och snabbt kunde tas fram ur önskad synvinkel. Överförandet av en tanke skedde hos israeliterna i stor utsträckning genom det muntliga ordet. I vår nutida verklighet har vi orden på en sida, melodierna på en annan och rytmerna på en tredje. I israeliternas språkuppfattning spelade allt det här in samtidigt. De olika elementen genomträngde och påverkade varandra och levde i en växelverkan, vilket innebar att tankens uttryck många gånger fick en konstnärlig form.

Det finns mycket som talar för, inte minst mot bakgrunden av Jesus samtida traderingstradition och pedagogik, att det redan under Jesus verksamma liv växte fram en tradering av Jesusord och Jesushändelser, som Markus i sin tur fick ta del av i den kristna församlingen. Dessutom hade Markus hört när Petrus i predikningar, katekumenundervisning och samtal öste ur både sin ögonvittneserfarenhet och ur sina memorerade Jesusord. Den rikt utvecklade traderingstraditionen slår igenom i Markus skrift med jämna mellanrum, en skrift som kanske skrivits ner i första hand för muntlig framställning.

Markus skrev enligt gamla uppgifter sin berättelse för icke-judar i Rom, troligtvis kring 50-60 e Kr.¹ Det faktum att Markus skriver för människor som var främmande för den judiska kulturen kommer bland annat fram i det att judiska seder och bruk förklaras, latinska termer används och arameiska ord översätts.

Varför ännu en bok?

Men behövs då ytterligare en bok om bibeltexten, det finns ju så många redan? Lika naturligt som att nya översättningar berikar bibelläsningen finns det också ett ständigt behov av kommentarer till texten. Kommentarererna kan föra oss in i textens skeende och hjälpa oss att integrera budskapet i vårt eget liv. Min avsikt är att i Markus egen anda lyfta fram livet, reaktionerna och känslorna inför det stora som skedde. Jag undviker att ge aktuella tillämpningar, ”predikningar”, också om det vore frestande. Men jag vill, liksom Markus, låta berättelserna tala för sig själva. Kanske boken också får damma av några färdiga bilder vi har av Jesus och livet i hans sällskap. Vi kan nämligen bära på många falska bilder av Jesus, alltifrån till att se honom som en snäll och mild ”söndagsskolejesus” eller en Jesus med politiska förtecken. Åratal av predikningar kan cementera en Jesusbild och i värsta fall fungera som ett vaccin mot evangeliet, en extrem bibelkritik åter kan slå sönder Jesusbilden och ger inget att bygga på. Vårt största problem är att vi läser evangelierna med facit i hand och tillämpar på Jesus från Nasaret allt det som framträder hos honom efter hans uppståndelse. Slutresultatet kan bli en himmelsk spegelbild utan förankring i Jesus som människa.

Det är viktigt att söka sig fram till den betydelse av ord och uttryck som Jesus själv lade in i dem, men också att fundera över de livserfarenheter som finns bakom hans ord och handlingar och vilka livserfarenheter han hade som gav upphov till de unika ord han delade och det unika han gjorde. Och ju mera vi kan se Jesus mot bakgrunden av hans samtid och dess tankar, desto bättre förstår vi honom och desto större blir hans betydelse för vår tid. Boken inleds därför med en beskrivning av den scen där den stora berättelsen gick av stapeln. I fall den faktamässiga bakgrundsdelen känns tung eller ovidkommande går det bra att dyka rakt ner i kommentaren och gå tillbaka till faktaavsnittet när behov finns.

Den här boken är skriven för såväl en ovan som för en flitig bibelläsare. Boken är ingen vetenskaplig avhandling, men har nog material, kanske också överraskande sådant, att erbjuda den som följt med den exegetiska diskussionen. Jag har i min kommentar utgått från den grekiska texten, men givetvis också använt de svenska översättningarna.

Det säger sig självt att alla som på något sätt kommenterar bibeltexten gör det med sin egen referensram, formad av impulser från många olika håll. De viktigaste källorna finns nämnda i litteraturförteckningen. Mitt intresse för exegetik väcktes under studietiden. Ett Israelbesök ett par decennier senare gav impulser till en fördjupning i den judiska bakgrunden samt i frälsningens geografi, ibland kallad det femte evangeliet.

Den här boken kommer nu ut i en andra upplaga. Den kan läsas jämsides med uppföljaren *Jesusberättelsen – fiktion eller verklighet?* där jag mera ingående visar på allt det som talar för att Markusevangeliet är skrivet ur ett ögonvittnesperspektiv och att det i mångt och mycket är förankrat i lärjungen Simon Petrus berättelse. Jag jämför i den boken också de nytestamentliga evangelierna med gnostiska evangelier och lyfter fram fakta som vittnar om trovärdigheten i Jesusberättelsen och sanningen i det urkristna provokativa påståendet att Gud uppväckt Jesus från Nasaret. Boken utmynnar sedan i allt det nya som Jesus från Nasaret förde in i vårt sätt att se på livet. En del av introduktions-materialet i den första upplagan av *Berättarglädje* finns återgivet i boken *Jesusberättelsen*, vilket möjliggör att den här boken kan vara något förkortad jämfört med första upplagan. De två böckerna kompletterar alltså varandra. Den konkreta orsaken till en ny upplaga av den här boken är att den första upplagan är slutsåld. En ytterligare orsak är mina ambitioner att memorera Markusevangeliet utantill. Markusevangeliet är ju skrivet för att höras och läsas i sin helhet och jag har gång på gång förundrats över hur en integrering av texten med hjälp av memorering kan öppna nya dimensioner i förståelsen av en från tidigare bekant text. Det innebär att själva kommentardelen i den här nya upplagan är mera utförlig och har nya infallsvinklingar jämfört med den första upplagan.

Jag önskar att boken får ge vidare något av den glädje som umgänget med Markusevangeliet gett mig, att den föder tankar hos läsaren och leder till fördjupad insikt i och om ”den underbara berättelsen om Jesus Messias, Guds Son” (Levande Bibeln).